
KAZNOVALNA POLITIKA V SLOVENIJI

(Razkorak med pričakovanji
in stvarnostjo)

Vid Jakulin

I. Uvod

Kaznovalno politiko lahko opredeljujemo in ocenjujemo na različne načine. Lahko jo enostavno štejemo za vrsto politike. Ocena politike pa je odvisna od vrednostnih opredelitev in pričakovanj ocenjevalca. Takšna ocena je seveda nujno subjektivna. Glede na to, da izhajam iz prepričanja, da bi morala izrečena kazen predstavljati pravično povračilo storilcu za povzročeno zlo, sedanje kaznovalne politike v Sloveniji ne morem šteti za ustrezno in pravično. Po moji oceni je kaznovalna politika v Sloveniji veliko preblaga in za žrtve kaznivih dejanj celo žaljiva. S problemom se podrobneje ukvarja filozof prof. dr. Rok Svetlič, ki med drugim izpostavlja izjemno visok odstotek izrečenih pogojnih obsodb v Sloveniji (77 odstotkov), saj izrečena pogojna obsodba pomeni možnost, da bo žrtev storilca že naslednji dan srečala pred svojo hišo.¹

Že dolgo je znano, da sodišča v Sloveniji izrekajo kazni, ki so blizu minimumu predpisanega razpona za določeno kaznivo dejanje. Ob tem enostavno ni mogoče verjeti, da je večina kaznivih dejanj, ki jih obravnavajo sodišča po pomenu in nevarnosti takšnih, da si zaslužijo kazen, ki je blizu minimumu predpisane kazni za določeno dejanje. Če bi bilo to res, bi to pomenilo, da so predpisane kazni nesorazmerno visoke. Ta predpostavka pa ne drži, saj primerjalno pravni pregled pokaže, da so zagrožene kazni v Sloveniji povsem primerljive s kaznimi v drugih evropskih državah ali celo precej nižje. Argument, da se sodišča z izrečenimi kaznimi niti ne približajo maksimumu predpisanega razpona, je bil uporabljen za znižanje kazni za večino premoženjskih kaznivih dejanj

¹ Rok Svetlič, »Letenje pod radarjem in kazenska politika«, *Delo*, 28. 2. 2012, str. 5.

(in tudi nekatera druga), ki ga je prinesel kazenski zakonik iz leta 1994 (UL RS št. 64/94).²

V prepričanju, da je kaznovalna politika v Sloveniji neustrezna in preblaga, me utrjuje tudi primer, ki ga je povedal dr. Mitja Deisinger.³ V kazenskem postopku zoper mednarodno skupino preprodajalcev prepovedanih drog je ena od obdolženk iz Južne Amerike povsem odkrito povedala, da so Slovenijo izbrali kot državo, v kateri naj bi prepovedane droge prišle v Evropo, ker so njihovi pravniki (svetovalci kartela) ugotovili, da ima Slovenija za tovrstna kazniva dejanja najnižje zagrožene kazni, da slovenska sodišča izrekajo najnižje kazni in da so slovenski zapori, v primerjavi z zapori v nekaterih drugih evropskih državah, »hoteli« visoke kategorije. Takšna ugotovitev je verjetno dovolj prepričljiv razlog za zaostritev kaznovalne politike.

Kaznovalno politiko, kljub dejstvu, da jo obravnavam kot vrsto politike, lahko opredelim nekoliko bolj konkretno. Kaznovalno politiko lahko delimo na zakonsko in sodno kaznovalno politiko. Kot zakonsko kaznovalno politiko bi lahko šteli premišljeno predpisovanje kazni za kazniva dejanja iz kazenskega zakonika na podlagi njihove nevarnosti za zavarovane dobrine. Kot sodno kaznovalno politiko pa štejemo izbiro vrste in višine kazni, ki jo storilec konkretnih kaznivih dejanj, izrekajo sodišča.⁴

Za bolj objektivno oceno ustreznosti kaznovalne politike se mi zdi smiselna kratka analiza obeh vrst kaznovalne politike, odnosa med njima pa tudi nereagiranja državnih organov v primerih, ko so očitno izpolnjeni znaki resnih kaznivih dejanj. Nekaj pa je treba povedati tudi o tožilski kaznovalni politiki, ki postaja vedno bolj pomembna.

² Podrobneje o tem: Katja Filipčič, »Kaznovalna politika v Sloveniji«, 3. Konferenca kazenskega prava in kriminologije, Zbornik 2010 (Ljubljana: GV Založba in Pravna fakulteta v Ljubljani, 2010), str. 16.

³ Takrat sodnik Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, sedaj sodnik Ustavnega sodišča Republike Slovenije.

⁴ Željko Horvatić, »Kaznena politika«, geslo v knjigi *Rječnik kaznenog prava* (Zagreb: Masmedia, 2002), str. 167.

II. Zakonska kaznovalna politika

Prof. dr. Katja Filipčič zakonsko kaznovalno politiko obravnava z dveh vidikov: skozi obseg inkriminacij in skozi spreminjanje predpisanih kazni. Na podlagi obeh kriterijev prihaja do zaključka, da se kaznovalna politika v Sloveniji zaostre.⁵ Bolj poglobljena analiza pa pokaže, da niti dodajanje novih inkriminacij, niti poviševanje kazni obstoječim inkriminacijam ne pomeni nujno resničnega zaostrovanja kaznovalne politike.

Za ponazoritev trditve, da uvedba nove inkriminacije ne pomeni nujno zaostritve kaznovalne politike, temveč lahko predstavlja celo de facto amnestijo storilcev določenih kaznivih dejanj, lahko vzamemo zadnjo novelo Kazenskega zakonika, ki je začela veljati 15. maja 2012.⁶ Ta novela vsebuje inkriminacijo novega kaznivega dejanja »Oškodovanje javnih sredstev«, ki se glasi:

»(1) Uradna oseba, javni uslužbenec ali druga pooblaščen oseba uporabnika javnih sredstev, ki pri naročanju, pridobivanju, upravljanju teh sredstev ali razpolaganju z njimi, zavestno krši predpise, opušča dolžno nadzorstvo ali kako drugače povzroči ali omogoči nezakonito ali ne-namensko uporabo javnih sredstev, čeprav predvideva ali bi morala in mogla predvidevati, da lahko za javna sredstva zaradi tega nastane večja premoženjska škoda, in ta res nastane, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let in z denarno kaznijo.

(2) Če je zaradi dejanja iz prejšnjega odstavka nastala velika premoženjska škoda, se storilec kaznuje z zaporom od enega do osmih let in z denarno kaznijo.

(3) Uporabnik javnih sredstev po tem členu je pravna oseba javnega prava ali njena enota ali pravna oseba zasebnega prava ali zasebnik, če s temi sredstvi ali na njihov račun izvaja javno službo ali druge dejavnosti v javnem interesu ali zagotavlja javne dobrine na podlagi koncesije ali druge izključne ali posebne pravice.

(4) Javna sredstva po tem členu so nepremičnine, premičnine, denarna sredstva, terjatve, kapitalske naložbe in druge oblike finančnega

⁵ Filipčič: navedeno delo, str. 15–17.

⁶ Zakon o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika (KZ-1B), UL RS št. 91/11.

premoženja države, samoupravne lokalne skupnosti, Evropske unije ali druge pravne osebe javnega prava.«

V obrazložitvi tega člena je zapisano: »Z namenom zagotoviti učinkovito kazenskopravno varstvo proračunskih in drugih javnofinančnih sredstev je oblikovano novo kaznivo dejanje – oškodovanja javnih financ. Gre za posebno obliko že sedaj kaznivega nevestnega dela v službi iz 258. člena KZ-1, ki je glede na objektivne znake, možne storilce, stopnjo krivde in posledice – posebno dejanje (*lex specialis*) v razmerju do obstoječega.« Ta določba, ki bi jo sicer ocenili kot zaostritev kaznovalne politike, bo v resnici storilcem kaznivega dejanja nevestnega dela v službi iz 258. člena KZ-1 in kaznivega dejanja Zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic iz 257. člena KZ-1⁷ omogočila, da se bodo sklicevali na to, da so izpolnili kvečjemu znake novega kaznivega dejanja, tega pa proti njim zaradi prepovedi retroaktivne uporabe kazenskega zakona ni mogoče uporabiti. Tako bo nova inkriminacija namesto do zaostritve kaznovalne politike v resnici pripeljala do amnestije storilcev navedenih kaznivih dejanj.⁸

Poseben problem v zvezi s kaznovalno politiko predstavlja pravilo o obvezni uporabi milejšega zakona, ki sicer izhaja iz prvega odstavka 15. člena Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah. Gre za pravnikom splošno znano pravilo, da se mora v primeru, če se v času, od storitve kaznivega dejanja do pravnomočnega zaključka kazenskega postopka, kazenski zakon spremeni in je novi zakon milejši, za storilca obvezno uporabiti novi – to je milejši zakon. Spornost tega pravila, ki so ga različni teoretiki še dodatno razširili, si je najboljšo ogledati na primeru. Vzemimo za primer dva človeka, ki sta izvršila isto kaznivo dejanje. Eden bi se odzival vabilom sodišča in bi bil pravnomočno obsojen, drugi pa bi se na najrazličnejše načine (s skrivanjem, begom v tujino, nesprejemanjem sodnih vabil) izmikal pozivom sodišča in srečno dočakal spremembo kazenskega zakonika, ki bi kazen za kaznivo dejanje, ki ga je storil, znižal. Na podlagi zgoraj opisanega pravila bi moralo sodišče za storilca uporabiti novi – milejši zakon, kar pomeni, da pravni red

⁷ Kazenski zakonik KZ-1, UL RS št. 55/08, 66/08 (popravek) in 39/09.

⁸ Na problem je prvi opozoril prof. dr. Ivan Bele. Podrobneje o tem glej: I. Bele, »Kazenski zakonik: bomo še pravna država?«, *Delo*, 18. 10. 2011, str. 5.

nagradi tistega, ki ga izigrava. To je anomalija, ki bi jo bilo po mojem mnenju treba odpraviti.

Še bolj sporen postane opisani primer, če gre za sotorilca ali sotorilce pri istem kaznivem dejanju. Znan mi je primer treh sotorilcev pri kaznivem dejanju rop (kvalificirana oblika kaznivega dejanja). V času po izdaji prvostopne sodbe je bil kazenski zakonik spremenjen in na podlagi sprememb, ki jih je prinesel novi zakon, je prišlo celo do drugačne pravne kvalifikacije in v posledici tega nekaj let nižje izrečene kazni. Dejstvo, da na izrek toliko nižje kazni dvema sotorilcema niso vplivale njune osebne okoliščine, temveč samo okoliščina, da je bil novi zakon milejši, kaže, da ne gre samo za problem pravičnosti, temveč za vprašanje enakosti pred zakonom, ki je eno od pomembnih načel ustavnega prava.⁹

Tudi poviševanje kazni obstoječim inkriminacijam ne pomeni nujno resničnega zaostrovanja kaznovalne politike. Če bi skozi daljše časovno obdobje spremljali kazniva dejanja v zvezi s prepovedanimi drogami (mamili), bi zaznali postopno poviševanje kazni, kar bi nas lahko pripeljalo do zaključka, da gre za postopno zaostrovanje kaznovalne politike. Neukrepanje organov pregona pa kaže, da gre zgolj za navidezno zaostrovanje kaznovalne politike. Tudi to trditev je najboljšo utemeljiti s primerom. Vzemimo za primer tako imenovani »metadonski program«. Ob splošno znanem dejstvu, da »terapija« z metadonom ni zdravljenje, in dejstvu, da je metadon psihoaktivna substanca, ki sama po sebi povzroča odvisnost in je z Uredbo o razvrstitvi prepovedanih drog uvrščena med prepovedane droge (v skupino II),¹⁰ se ni mogoče izogniti ugotovitvi, da so z izvajanjem metadonskega programa izpolnjeni znaki kaznivega dejanja omogočanja uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu po drugem odstavku 187. člena KZ-1.¹¹ Čeprav je očitno,

⁹ Glej sodbo Okrožnega sodišča v Ljubljani opr. št. III K 39/2008 z dne 4.9.2008 in sodbo Višjega sodišča v Ljubljani opr. št. III Kp 160/2008 z dne 5.2.2009.

¹⁰ Uredba o razporeditvi prepovedanih drog UL RS št. 40/2000 in Uredbe o dopolnitvi uredbe o razvrstitvi prepovedanih drog UL RS št. 42/2001; 78/2002; 53/2004; 37/2005; 122/2007; 102/2009; 95/2010; 58/2011.

¹¹ Omogočanje uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu (187. člen)

(1) Kdor napelje drugega k uživanju prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu ali mu jih da, da jih uživa on ali kdo drug, ali kdor da na razpolago prostore za uživanje prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu ali kako drugače omogoči drugemu, da uživa prepovedane droge ali nedovoljene snovi v športu, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do osmih let.

da so z izvajanjem metadonskega programa izpolnjeni zakonski znaki kvalificirane oblike tega kaznivega dejanja, za katero je zagrožena zapor-na kazen od enega do dvanajst let, organi pregona ne reagirajo, država pa iz proračunskega denarja program celo financira. Mrtva črka na papirju je tudi tretji odstavek 187. člena KZ-I, ki določa, da je treba prepovedane droge obvezno odvzeti.

Sporočilo takšne kaznovalne politike je milo rečeno shizofreno. Kaj naj si misli mali prekupčevalec marihuane, ki ga preganjajo zaradi pre-prodaje nekaj « jointov », medtem ko so tisti, ki izpolnjujejo znake kvalificirane oblike kaznivega dejanja, deležni celo finančne podpore iz proračunskih sredstev. Podobno velja za tiste oblike kaznivega dejanja, ki v bistvu predstavljajo pomoč pri uživanju prepovedanih drog. Kako naj nekdo, ki ga preganjajo zaradi tega, ker je enkrat dal na razpolago prostor za uživanje prepovedanih drog, razume, da tisti, ki vsakodnevno in množično omogočajo uživanje prepovedane droge, uživajo celo državno podporo. Nihče tudi ne preganja raznih društev in združenj, ki narkomanom brezplačno delijo injekcijske igle, čeprav je seveda popolnoma jasno, za kakšen namen bodo uporabljene. Kronični bolniki, ki morajo sami kupovati injekcije, ne razumejo povsem dobro, zakaj injekcije narkomanom delijo brezplačno, sami pa jih morajo kljub medicinski indikaciji kupovati.

Če obstajajo strokovno zelo dobro utemeljeni razlogi za izvajanje metadonskega programa (če je mogoče strokovno utemeljiti, da je korist takšnega ravnanja bistveno večja od škodljivih posledic), bi bilo treba stvar urediti tako, da bi bilo v naprej popolnoma jasno, kdaj in pod kakšnimi pogoji ravnanje, ki izpolnjuje vse znake kaznivega dejanja, ni kaznivo.

Z novelo Kazenskega zakonika, ki je začela veljati 15. maja 2012¹² je bil 187. členu KZ-I dodan četrti odstavek, ki se glasi: »Dejanje iz prve-

(2) Kdor stori dejanje iz prvega odstavka proti več osebam, proti mladoletni osebi, duševno bolni osebi, osebi z začasno duševno motnjo, hujšo duševno zaostalostjo ali osebi, ki je v postopku odvajanja od odvisnosti ali rehabilitacije ali če stori dejanje v vzgojnih ali izobraževalnih ustanovah ali v njihovi neposredni bližini, v zaporih, v vojaških enotah, v javnih lokalih ali na javnih prireditvah, ali stori dejanje iz prvega odstavka javni uslužbenec, duhovnik, zdravnik, socialni delavec, učitelj ali vzgojitelj in pri tem izkorišča svoj položaj, se kaznuje z zaporom od enega do dvanajstih let.
(3) Prepovedane droge, nedovoljene snovi v športu in pripomočki za njihovo uživanje se vzamejo.

¹² Zakon o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika (KZ-1B), UL RS št. 91/11.

ga in drugega odstavka tega člena ni protipravno, če storilec ravna po programu zdravljenja odvisnosti ali nadzorovane uporabe droge, ki je v skladu z zakonom potrjen in se izvaja v okviru ali pod nadzorom javnega zdravstva.« Žal nisem prepričan, da navedena določba rešuje vse zgoraj omenjene probleme, saj je splošno znano, da »terapija« z metadonom ni zdravljenje. Poleg tega mi ni jasno, na kakšni podlagi lahko zakon v okviru javnega zdravstva potrdi (odobri) razdeljevanje psihoaktivne substance, ki sama po sebi povzroča odvisnost, pri tem pa ne gre za zdravljenje.

III. Sodna kaznovalna politika

Prof. dr. Katja Filipčič ocenjuje, da se kaznovalna politika sodišč v Sloveniji zastruje. Do takšnega zaključka pride na podlagi analize statističnih podatkov. Ugotavlja, da se število zapornikov v Sloveniji po letu 1990 povečuje. Razlog za takšno stanje je lahko posledica pogostejšega izrekanja zaporne kazni ali /in izrekanja daljših zapornih kazni. Statistični podatki ne kažejo na pogostejše izrekanje zaporne kazni, kar pomeni, da je razlog za povečevanje števila zapornikov izrekanje daljših zapornih kazni. Prof. Filipčičeva navaja tri možne razloge za izrekanje daljših zapornih kazni: struktura izvršenih kaznivih dejanj, povratništvo storilcev kaznivih dejanj in javno mnenje, ki je naklonjeno strožjemu kaznovanju. Statistični podatki kažejo, da se povečuje delež povratnikov, javno mnenje pa je že tradicionalno bolj naklonjeno strožjemu kaznovanju. Čeprav prof. Filipčičeva ugotavlja, da zgolj iz statističnih podatkov ni mogoče sklepati na težo izvršenih kaznivih dejanj, kljub temu naredi zaključek, da se struktura kaznivih dejanj po letu 1990 ni bistveno spremenila.¹³

Za razliko od prof. Filipčičeve sem prepričan, da se je struktura kriminalitete po letu 1990 bistveno spremenila. Vedno več je premoženjskih kaznivih dejanj z elementi nasilja – ropi z uporabo strelnega orožja, ki se končajo s smrtjo. Z zmanjšanjem družbenega nadzora po letu 1990 so se povečale tudi možnosti za delovanje organiziranih kriminalnih združb. V Sloveniji so organi odkrivanja že zaznali delovanje močnih

¹³ Filipčič: n. d., str. 17–21.

tujih kriminalnih združb, ki se ukvarjajo s trgovino z mamili, trgovino z ljudmi, trgovino z orožjem in podobnimi resnimi oblikami kriminalitete. Zaradi tega sam menim, da se kaznovalna politika sodišč ni poostrila, temveč se je le prilagodila spremenjeni strukturi kriminalitete.

Poseben problem v Sloveniji predstavlja neplačevanje prispevkov. Gre za dokaj razširjen pojav, ko firme ne plačujejo delavcem prispevkov za zdravstveno in socialno zavarovanje in prispevkov za pokojninsko invalidsko zavarovanje, dokaj pogosti pa so tudi primeri, ko delavcem po več mesecev ne izplačajo plač. Čeprav je takšno ravnanje v KZ-1 opredeljeno kot kaznivo dejanje,¹⁴ do sedaj v Sloveniji za takšno ravnanje ni bil obsojen še nihče. V enem od redkih primerov, ko je sploh prišlo do obtožbe, je sodišče sprejelo zagovor obtoženih, da firma zaradi finančne krize ni imela denarja in te obveznosti objektivno ni mogla izpolniti. Obtoženci so bili oproščeni. Sporočilo sodbe je jasno: »Še naprej delajte to, saj se vam ne bo nič zgodilo.«

Prof. dr. Ivan Bele v zvezi s tem problemom opozarja, da bo spremenjena določba o skrajni sili, ki jo je prinesla novela KZ-1 (skrajna sila po novi ureditvi ne izključuje samo krivde storilca, temveč pod določenimi pogoji lahko izključi protipravnost ravnanja), povzročila, da obdolženci za kaznivo dejanje kršitve temeljnih pravic delavcev po prvem odstavku 196. člena KZ-1 ne bodo oproščeni samo za kaznivo dejanje, temveč tudi za obveznost plačila predpisanih prispevkov. To pomeni, da določba o skrajni sili oškodovancem ne bo nudila enakega pravnega varstva kot storilec. Ob tem prof. Bele opozarja, da čeprav kazenski zakonik kot kazniva dejanja določa samo tista, ki v pravu nasploš veljajo za proti-

¹⁴ Kršitev temeljnih pravic delavcev (196. člen)

(1) Kdor zavestno ne ravna po predpisih o sklenitvi pogodbe o zaposlitvi in o prenehanju delovnega razmerja, plači in drugih prejemkih iz delovnega razmerja, delovnem času, odmoru, počitku, letnem dopustu ali odsotnosti z dela, varstvu žensk, mladine in invalidov, varstvu delavcev zaradi nosečnosti in starševstva, varstva starejših delavcev, prepovedi nadurnega ali nočnega dela ali plačilu predpisanih prispevkov in tako prikraja delavca ali iskalca zaposlitve za pravico, ki mu pripada, ali mu jo omeji, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(2) Če ima dejanje iz prejšnjega odstavka za posledico nezakonito prenehanje delovnega razmerja, neupravičeno neizplačilo treh zaporednih plač ali izgubo pravice, ki izvira iz neplačanih prispevkov, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

pravna, ni pooblaščen, da bi razglašal, katera dejanja niso (oziroma so) v skladu s pravom.¹⁵

IV. Tožilska kaznovalna politika

S postopnim odstopanjem od legalitetnega načela in dajanjem vedno večjih pooblastil za odločanje državnim tožilcem se je začela razvijati tožilska kaznovalna politika, ki si zasluži vso pozornost.

Že veljavni zakon o kazenskem postopku (v nadaljevanju ZKP) daje državnim tožilcem velika pooblastila.¹⁶ Državni tožilec lahko pod določenimi pogoji ovadbo ali obtožni predlog odstopi v postopek poravnavanja,¹⁷ v soglasju z oškodovancem lahko odloži kazenski

¹⁵ Podrobneje o tem glej: Bele: n. d., str.5.

¹⁶ Zakon o kazenskem postopku, uradno prečiščeno besedilo (ZKP- UPB 4) UL RS št. 32/2007; zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o kazenskem postopku UL RS št. 66/08; 77/09 in 91/11.

¹⁷ Člen 161.a ZKP:

(1) Državni tožilec sme ovadbo ali obtožni predlog za kaznivo dejanje, za katero je predpisana denarna kazen ali zapor do treh let in za kazniva dejanja iz drugega odstavka tega člena, odstopiti v postopek poravnavanja. Pri tem upošteva vrsto in naravo dejanja, okoliščine, v katerih je bilo storjeno, osebnost storilca, njegovo predkaznovanost za istovrstna ali druga kazniva dejanja, kot tudi stopnjo njegove kazenske odgovornosti.

(2) Zaradi posebnih okoliščin je dopustno poravnavanje tudi za kazniva dejanja hude telesne poškodbe po prvem odstavku 123. člena, posebno hude telesne poškodbe po četrtem odstavku 124. člena, velike tatvine po 1. točki prvega odstavka 205. člena, zatajitve po četrtem odstavku 208. člena in poškodovanja tuje stvari po drugem odstavku 220. člena Kazenskega zakonika; če je ovadba podana zoper mladoletnika, pa tudi za druga kazniva dejanja, za katera je v Kazenskem zakoniku predpisana kazen zavora do petih let.

(3) Poravnavanje vodi poravnalec, ki je zadevo dolžan prevzeti v postopek. Poravnavanje se sme izvajati le s pristankom osumljenca in oškodovanca. Poravnalec je pri svojem delu neodvisen. Poravnalec si mora prizadevati, da je vsebina sporazuma v sorazmerju s težo in posledicami dejanj.

(4) Če se vsebina sporazuma nanaša na opravljanje splošno koristnega dela, izvajanje sporazuma pripravijo in vodijo centri za socialno delo ob sodelovanju poravnalca, ki je vodil poravnavanje, in državnega tožila.

(5) Ko prejme obvestilo o izpolnitvi sporazuma, državni tožilec ovadbo zavrže. Poravnalec je državnega tožila dolžan obvestiti tudi o neuspelem poravnavanju ter razlogih za to. Rok za izpolnitev sporazuma ne sme biti daljši od treh mesecev.

(6) V primeru zavrženja ovadbe iz prejšnjega odstavka oškodovancu ne gredo pravice iz drugega in četrtega odstavka 60. člena tega zakona, o čemer ga mora poravnalec poučiti pred podpisom sporazuma.

pregon¹⁸ oziroma sploh ni dolžan začeti kazenskega postopka ali lahko odstopi od pregona.¹⁹ Navedene določbe kažejo, da državni tožilci lahko izvršujejo kaznovalno politiko, še preden zadeva pride pred sodišče

(7) S splošnimi navodili, ki jih izda generalni državni tožilec, se podrobneje opredelijo pojmi in okoliščine iz prvega odstavka tega člena ter posebne okoliščine iz drugega odstavka tega člena, ki vplivajo na odstop ovadbe v postopek poravnavanja.

¹⁸ Člen 162 ZKP:

(1) Državni tožilec sme s soglasjem oškodovanca odložiti kazenski pregon za kaznivo dejanje, za katero je predpisana denarna kazen ali zapor do treh let in za kazniva dejanja iz drugega odstavka tega člena, če je osumljenec pripravljen ravnati po navodilih državnega tožilca in izpolniti določene naloge, s katerimi se zmanjšajo ali odpravijo škodljive posledice kaznivnega dejanja. Te naloge so lahko:

- 1) odprava ali poravnava škode;
- 2) plačilo določenega prispevka v korist javne ustanove ali v dobrodelne namene ali v sklad za povračilo škode žrtvam kaznivih dejanj;
- 3) oprava kakšnega splošno koristnega dela;
- 4) poravnava prežिवninske obveznosti.

(2) Zaradi posebnih okoliščin je dopustno odložiti kazenski pregon tudi za kazniva dejanja omogočanja uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu po prvem odstavku 187. člena, velike tatvine po 1. točki prvega odstavka 205. člena, zatajitve po četrtem odstavku 208. člena, izsiljevanja po prvem in drugem odstavku 213. člena, poslovne goljufije po prvem odstavku 228. člena, poškodovanja tuje stvari po drugem odstavku 220. člena, poneverbe in neupravičene uporabe tujega premoženja po prvem odstavku 209. člena in izdaje nekrutega čeka in zlorabe bančne ali kreditne kartice po prvem in drugem odstavku 246. člena Kazenskega zakonika; če je ovadba podana zoper mladoletnika pa tudi za druga kazniva dejanja, za katera je v Kazenskem zakoniku predpisana kazen zopora do petih let.

(3) Če državni tožilec določi nalogo odprave škode iz 1. točke ali nalogo iz 3. točke prvega odstavka tega člena, izvajanje dela pripravijo in vodijo centri za socialno delo ob sodelovanju državnega tožilca.

(4) Če osumljenec v roku, ki ne sme biti daljši od šest mesecev, za nalogo iz 4. točke pa ne daljši od enega leta, izpolni nalogo, se ovadba zavrže.

(5) V primeru zavrženja ovadbe iz prejšnjega odstavka, oškodovancu ne gredo pravice iz drugega in četrtega odstavka 60. člena tega zakona. O izgubi teh pravic mora državni tožilec poučiti oškodovanca, preden da ta soglasje po prvem odstavku tega člena.

(6) S splošnimi navodili, ki jih izda generalni državni tožilec, se podrobneje opredelijo posebne okoliščine, ki vplivajo na odločitev državnega tožilca o odložitvi kazenskega pregona.

¹⁹ Člen 163 ZKP:

Državni tožilec ni dolžan začeti kazenskega pregona oziroma sme odstopiti od pregona:

1) če je v kazenskem zakonu določeno, da sme oziroma mora sodišče storilcu kaznivnega dejanja odpustiti kazen, državni tožilec pa glede na konkretne okoliščine primera oceni, da sama obsodba, brez kazenske sankcije, ni potrebna;

2) če je v kazenskem zakonu za kaznivo dejanje predpisana denarna kazen ali kazen zopora do enega leta, osumljenec oziroma obdolženec pa je zaradi dejanskega kesanja preprečil škodljive posledice ali poravnal vso škodo in državni tožilec, glede na konkretne okoliščine primera, oceni, da kazenska sankcija ne bi bila upravičena.

(če se obdolženec ravna po navodilih tožilca in izpolni naloge, ki mu jih le-ta naloži, zadeva sploh ne pride pred sodišče, ker tožilec ovadbo zavrže). Te določbe so po mojem mnenju zelo problematične, saj pomenijo, da državni tožilec postavlja »kaznovalne okvire« v vsakem primeru posebej, kar predstavlja precej veliko tveganje za kršitev načela enakosti pred zakonom.

Še večji poseg na obravnavano področje prinaša zadnja novela ZKP, ki je začela veljati 29.II.2011, uporablja pa se od 15.5.2012.²⁰ Ta novela uvaja institut sporazuma o priznanju krivde oziroma plea bargaining.

Obdolženec, zagovornik in državni tožilec lahko v kazenskem postopku predlagajo nasprotni stranki sklenitev sporazuma o obdolženčevem priznanju krivde za storjeno kaznivo dejanje. Sklenitev takega sporazuma sme predlagati državni tožilec tudi pred pričetkom kazenskega postopka, če je podan utemeljen sum, da je osumljenec storil kaznivo dejanje, ki bo predmet postopka. V tem primeru mora državni tožilec, ki predlaga sklenitev sporazuma, osumljenca pisno sezniniti z opisom dejanja in pravno kvalifikacijo kaznivega dejanja, glede katerega predlaga sklenitev sporazuma. Če osumljenec še ni bil zaslišan, ga mora poučiti o pravicah iz četrtega odstavka 148. člena tega zakona.²¹

Če je podan predlog po prvem odstavku tega člena, se stranki lahko pogajata o pogojih priznanja krivde za kaznivo dejanje, za katero se vodi predkazenski oziroma kazenski postopek zoper osumljenca oziroma obdolženca ter o vsebini sporazuma. Državni tožilec se sme pogajati tudi samo z zagovornikom, če osumljenec oziroma obdolženec s tem soglašata. Sporazum o priznanju krivde mora biti sklenjen v pisni obliki in ga podpišeta stranki in zagovornik. Kaznivo dejanje, za katero je sklenjen sporazum, mora biti opisano na način, kot se zahteva za opis dejanja v obtožnici (2. točka prvega odstavka 269. člena). Sporazum se priloži k vloženi obtožnici oziroma obtožnemu predlogu; če pride do sklenitve sporazuma kasneje, ga mora državni tožilec predložiti sodišču takoj, vendar najpozneje do začetka glavne obravnave.²²

²⁰ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o kazenskem postopku (ZKP-K), UL RS št. 91/2011.

²¹ Prvi odstavek 450.a člena ZKP.

²² Tretji in četrti odstavek 450.a člena ZKP.

S sporazumom, s katerim obdolženec prizna krivdo za vsa ali neka-
tera kazniva dejanja, ki so predmet obtožbe, se obdolženec in državni
tožilec lahko dogovorita:

1. o kazni oziroma opozorilni sankciji in o načinu izvršitve kazni;
2. o odstopu državnega tožilca od kazenskega pregona, za kazniva
dejanja obdolženca, ki niso zajeta s priznanjem;
3. o stroških kazenskega postopka;
4. o izpolnitvi kakšne druge naloge.

Predmet sporazuma o priznanju krivde ne morejo biti pravna opre-
delitev kaznivega dejanja, varnostni ukrepi, kadar so obvezni ter odvzem
s kaznivim dejanjem pridobljene premoženjske koristi, razen način od-
vzema. O tem, kar ni ali ne sme biti predmet sporazuma, odloči sodišče
na naroku iz 285.č člena tega zakona.²³

Sporazum o kazni vsebuje vrsto in višino oziroma čas trajanja kazni,
ki naj se izreče obdolžencu za storjeno kaznivo dejanje. Dogovorjena
kazen mora biti v mejah predpisane kazni; izrek omiljene kazni in način
izvršitve kazni se sme v sporazumu predlagati le ob pogojih in v mejah,
ki so predpisani v kazenskem zakonu. Če so podani zakonski pogoji, se
stranki lahko dogovorita, da se obdolžencu namesto kazni izreče opo-
zorilna sankcija. Dogovorjena opozorilna sankcija mora vsebovati vse
sestavine, ki se po določbah kazenskega zakona zahtevajo za izrek take
sankcije.

O odstopu od kazenskega pregona za kazniva dejanja, ki niso zajeta s
sporazumom o priznanju krivde, se sme državni tožilec z obdolžencem
dogovoriti le, če gre za kazniva dejanja iz prvega in drugega odstavka
162. člena tega zakona in če s tem soglaša oškodovanec. Kaznivo dejanje,
glede katerega državni tožilec odstopi od pregona, mora biti v sporazu-
mu čim bolj natančno opisano, z navedbo njegove pravne opredelitve.
Soglasje oškodovanca se priloži sporazumu.

V sporazumu o priznanju krivde se stranki lahko dogovorita, da se
obdolženec, ne glede na določbe 94., 95. in 97. člena tega zakona, oprosti
plačila oziroma povrnitve vseh ali dela stroškov kazenskega postopka. V
tem primeru stroški kazenskega postopka bremenijo proračun.

²³ 450.b člen ZKP.

Obdolženec se s sporazumom o priznanju krivde lahko tudi zaveže, da bo najpozneje do predložitve sporazuma sodišču oškodovancu poravnal škodo, povzročeno s kaznivim dejanjem, poravnal svojo preživninsko obveznost ali izpolnil kakšno drugo nalogo iz prvega odstavka 162. člena tega zakona.²⁴

O sporazumu o priznanju krivde, ki ga je obdolženec sklenil z državnim tožilcem, odloča sodišče, pred katerim teče kazenski postopek, na predobravnavnem naroku, če je bil sporazum sklenjen pozneje, pa na glavni obravnavi. Ko sodišče odloča o sklenjenem sporazumu o priznanju krivde, presodi:

1. ali je sporazum v skladu z določbami 450.a, 450.b in 450.c člena tega zakona in
2. ali so glede priznanja krivde izpolnjeni pogoji iz prvega odstavka 285.c člena tega zakona.

Če sodišče ugotovi, da kateri izmed pogojev iz prejšnjega odstavka ni podan, ali da obdolženec ni izpolnil obveznosti iz petega odstavka prejšnjega člena, sporazum s sklepom zavrne in nadaljuje postopek, kot da je obtoženec izjavil, da krivde po obtožbi ne priznava. Če sodišče presodi, da so izpolnjeni vsi pogoji, sprejme sklep, da se sporazum o priznanju krivde sprejme in nadaljuje postopek smiselno, kot da je obtoženec izjavil, da priznava krivdo po obtožbi (285.č člen). Zoper ta sklep ni pritožbe.²⁵ Očitno je, da je sodišče omejeno na formalni preizkus sporazuma o priznanju krivde, glede izreka kazenske sankcije pa je omejeno s predlogom tožilca, saj ne more izreči strožje kazenske sankcije, kot jo je predlagal državni tožilec.²⁶

²⁴ 450.c člen ZKP.

²⁵ 450. Č člen ZKP.

²⁶ Šesti odstavek 285. č člena ZKP.

Predstavljene določbe ZKP, ki jih prinaša novela, so po mojem mnenju zelo problematične in verjetno protiustavne iz vsaj dveh razlogov. Določbe, ki sodnika omejujejo na formalni preizkus sporazuma o krivdi, glede izreka sankcije pa na predlog državnega tožilca, sodniku jemljejo njegovo temeljno funkcijo – to je funkcijo sojenja, kar je problematično že samo po sebi, saj sodnik ne more izvrševati funkcije, za katero je bil izvoljen. Še bolj problematično pa je to, da državni tožilec in obdolženec (oziroma njegov zagovornik) določata »kaznovalne okvire« v vsakem primeru posebej, kar pomeni, da ex post facto ustvarjata paradigmo za vsak posamičen primer. Takšno ravnanje nujno pripelje do kršitve enakosti pred zakonom, ki je eno bistvenih pravnih načel vsakega pravnega reda.

V. Namesto zaključka

Sodišča sodbe še vedno izrekajo v imenu ljudstva. Nezaželeno in neprijetno je, če se ljudstvo sodbam, izrečenim v njegovem imenu čudi ali jim celo žvižga. V takšnem primeru ljudstvo sporočila, ki ga daje sodna veja oblasti, ne razume, ali pa je morda kaj narobe s sporočilom.

Kako bodo zaživele novosti v zvezi s tožilsko kaznovalno politiko in kako bo »trgovanje s pravico« sprejelo ljudstvo, pa bo pokazal čas.